

din cele mai vechi timpuri — începînd cu veacul X și pînă în prima jumătate a veacului al XIX-lea. În sfîrșit, autorul folosește din plin, la fiecare capitol al lucrării, literatura de specialitate cercetînd aproape toate contribuțiile la studiul paleografiei ruse, ceea ce constituie iarăși un merit.

Lucrarea începe prin *introducere*, care cuprinde următoarele paragrafe: *Problemele și metodele paleografiei ca disciplină auxiliară istorică* (p. 3—20), *Locul paleografiei între celelalte discipline auxiliare istorice și în sistemul istoriografiei* (p. 20—25), *Paleografia și problemele lingvisticii* (p. 25—27), *Istoria paleografiei ruse în legătură cu dezvoltarea științei istorice și a istoriografiei* (p. 27—74). Capitolul prim tratează: *Originea grafiei slave, în următoarele paragrafe: Cele mai vechi date cu privire la grafie la slavii răsăriteni* (p. 75—83), *Slavii din Peninsula Balcanică în sec. al IX—X-lea. Formarea statului morav și poziția lui internațională. Activitatea lui Constantin și Metodiu* (p. 83—92), *Alfabetele slave (chirilic și glagolitic) și problema coraportului dintre ele* (p. 92—111). Capitolul doi cuprinde: *Paleografia monumentelor grafiei Rusiei vechi (sec. al XI-lea — începutul sec. al XII-lea) în următoarele paragrafe: Formarea statului rus vechi feudal timpuriu și însemnătatea lui internațională. Cultura Rusiei vechi* (p. 112—116). *Grafia sec. al XI-lea — începutul sec. al XII-lea și caracterizarea celor mai de seamă monumente manuscrise ale Rusiei vechi* (p. 116—138), *Materialul și uneltele grafiei. Aspectul exterior al monumentelor grafiei (foițe, caete, cărți, particularitățile legăturii cărții)* (p. 138—150), *Grafia monumentelor scrise. Particularitățile uncialei din sec. al XI-lea — începutul sec. al XII-lea* (p. 150—164). *Ornamentul și miniatura manuscriselor* (p. 165—174). Capitolul trei înserează: *Paleografia monumentelor scrisului din perioada destrămării feudale (începutul sec. XII-lea — sfîrșitul sec. al XV-lea* (p. 175—280). Capitolul patru — cel mai întins din toate — cuprinde: *Paleografia monumentelor scrisului vremurilor statului centralizat rus (sf. sec. al XV-lea — sf. sec. al XVII-lea)* (p. 281—426). Capitolul cinci tratează: *Paleografia monumentelor scrisului rus dela sfîrșitul sec. al XVII-lea pînă la sf. sec. al XVIII-lea* (p. 427—502). Capitolul șase — înfățișează: *Paleografia monumentelor scrisului rus din prima jumătate a sec. al XIX-lea* (p. 502—560). Capitolul șapte — ultimul — redă: *Metodele de: lectură, descriere paleografică, — aceasta după metoda folosită de E. E. Granstrem în Описаніе русских и славянских пергаменных рукописей* (vezi recenzia acestei lucrări în vol. de față) — și *desvăluire a falsurilor manuscriselor* (p. 561—570). Paragrafele capitolelor, înfățișînd dezvoltarea elementelor din titlul fiecărui capitol, sînt axate pe principii metodologice marxiste-leniniste. Ultima parte a lucrării o constituie *Încheierea* (p. 571—578), în care se înfățișează concluziile generale ale lucrării. Lucrarea sfîrșește prin următorii indici: onomastic (p. 579—591), al monumentelor grafiei (p. 592—600), al termenilor (p. 601—607), după care urmează tabla cuprinsului. Din cercetarea lucrării se desprinde concluzia că ea constituie un prețios auxiliar nu numai pentru studenți, cărora este destinată, ci și pentru toți acei care se interesează într-un fel sau altul de paleografia rusă. Lucrarea lui L. V. Čerepnin mai are meritul că este primul tratat de paleografie rusă, care își extinde cercetarea și asupra textelor din prima jumătate a veacului al XIX-lea, apoi că înserează studiul manuscriselor muzicale ce pînă acum lipsea din atari lucrări și că se oprește mai mult asupra studiului documentelor decît a manuscriselor — deși din acest punct de vedere lucrarea nu este proporționată căci documentele din secolele XVI—XVIII sînt prea puțin studiate față de cele ale veacurilor anterioare.

Pe lingă merite incontestabile lucrarea are și unele scăpări. Astfel capitolul trei deși se ocupă de paleografia textelor rusești dela începutul sec. al XII-lea și pînă la sfîrșitul sec. al XV-lea totuși în fasc. 63 dintre p. 272—273 se dă un ornament în stil vegetal după un manuscris din anul 1531, oare nu există un manuscris rusesc cu un atare stil ornamental din sec. al XV-lea?

Cu privire la prescurtări nu găsim nimic despre acestea în cursiva ucraineană și nu se arată (la p. 381) dacă prescurtările din cursiva bielorusă sînt aceleași ca și în cursiva rusă